

Hemlig teleavlyssning, m.m.

Sammanfattning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens skrivelse 2003/04:36 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2002 jämte två följdmotioner samt ett motionsyrkande väckt under den allmänna motionstiden år 2003.

Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I ärendet finns två reservationer, en av (m, fp, kd, c) och en av (fp).

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2003/04:36 till handlingarna.

2. Redovisningens innehåll

Riksdagen avslår motion 2003/04:Ju11 yrkande 1.

Reservation 1 (fp)

3. En samlad integritetsutredning

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ju10, 2003/04:Ju11 yrkande 2 och 2003/04:Ju369 yrkande 13.

Reservation 2 (m, fp, kd, c)

Stockholm den 10 februari 2004

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Susanne Eberstein (s), Alice Åström (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Helena Zakariasén (s), Elisebeht Markström (s), Jeppe Johnsson (m), Yilmaz Kerimo (s), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Göran Norlander (s), Joe Frans (s), Leif Björnlod (mp), Kerstin Andersson (s), Hillevi Engström (m) och Peter Althin (kd).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

I regeringens skrivelse redogörs för tillämpningen av bestämmelserna i rättegångsbalken om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning samt om tillämpningen av bestämmelserna i lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning under år 2002. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår ett motionsyrkande rörande redovisningens innehåll samt tre motionsyrkanden rörande tillsättningen av en samlad integritetsutredning. Jämför reservationerna 1 och 2.

I skrivelsen redovisar regeringen antalet meddelade tillstånd till hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning, den genomsnittliga avlyssnings- respektive övervakningstiden samt antalet fall (i procent) där åtgärden har haft betydelse för förundersökningen.

Av redovisningen framgår att antalet tillstånd som meddelades för hemlig teleavlyssning respektive hemlig teleövervakning ökade under år 2002. Även antalet meddelade tillstånd för hemlig kameraövervakning ökade något under samma tid. Tvångsmedlen användes, i likhet med tidigare år, främst vid förundersökningar där det fanns misstanke om organiserad eller annars omfattande handel med narkotika. Huvudsyftet var att avslöja den mera omfattande narkotikasmugglingen till Sverige och försäljningen av narkotika inom landet. Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning användes också i ett relativt stort antal fall av misstankar om annan grov brottslighet, bl.a. mord och grovt rån. Andelen fall där teleavlyssningen respektive teleövervakningen var av betydelse för den aktuella förundersökningen låg ungefär i nivå med tidigare år medan antalet fall där kameraövervakningen var av betydelse för förundersökningen ökade under år 2002.

Regeringen konstaterar sammanfattningsvis att de angivna tvångsmedlen har visat sig vara värdefulla hjälpmedel i kampen mot den grova, många gånger organiserade, brottsligheten.

Utskottet har inte något att erinra mot vad som framkommit genom redovisningen utan föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

I motion Ju11 (fp) yrkas att regeringen skall tillse att redovisningen i den årliga skrivelsen förbättras.

Ett liknande yrkande väcktes med anledning av föregående års skrivelse (skr. 2002/03:23, bet. JuU4, rskr. 103). Utskottet inhämtade då från Justitiedepartementet att diskussioner hade inletts med Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen om redovisningens innehåll och att förändringar skulle komma att ske vad gällde underlaget till regeringen från dessa myndigheter. Enligt departementet skulle detta komma att medföra att redovisningen till riksdagen

blev tydligare och mer lättförståelig. Mot den bakgrunden föreslog utskottet att det då aktuella motionsyrkandet skulle avslås.

I årets skrivelse framhåller regeringen att en dialog inletts med Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen för att undersöka om redovisningen kan förbättras för att skapa bättre förutsättningar för den parlamentariska granskningen. Syftet med arbetet är bl.a. att tydligare redovisa hur tvångsmedlen använts och resultatet av användningen. Det är, framhåller regeringen, viktigt att man så långt som möjligt redovisar effekterna av de olika åtgärderna var för sig. Regeringen framhåller också att vissa förändringar skett redan i år bl.a. när det gäller resultatet av de olika åtgärderna. Arbetet med att ytterligare förbättra redovisningen förväntas bli klart under året.

Utskottet vill i sammanhanget framhålla vikten av att redovisningen i den årliga skrivelsen på ett utförligt och kvalitativt sätt kan utgöra underlag för den parlamentariska kontrollen. Arbete pågår med att förbättra redovisningens innehåll. Detta arbete bör inte föregripas. Utskottet föreslår att motion Ju11 avslås i nu behandlad del.

I motionerna Ju10 (kd) och Ju11 (fp) framställs yrkanden om att regeringen snarast skall tillsätta en utredning med uppdrag att analysera och utvärdera lagstiftning som berör den enskildes integritet, bl.a. lagstiftningen rörande användningen av hemliga tvångsmedel. Ett liknande yrkande framställs i motion Ju369 (m).

Av skrivelsen framgår att regeringen planerar att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som skall få i uppdrag att bl.a. kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet. Enligt vad utskottet inhämtat bereds direktiv för denna utredning inom Justitiedepartementet som räknar med att kommittén skall kunna tillsättas under våren 2004.

Utskottet vill i sammanhanget framhålla vikten av att all lagstiftning som rör tvångsmedelsanvändning är utformad på ett sådant sätt att graden av intrång i den enskildes personliga integritet blir så liten som möjligt. Utskottet välkomnar därför den aviserade utredningen.

Då regeringen inom kort avser att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté vars uppdrag skall ges sådan inriktning som efterfrågas i motionerna får önskemålen härom anses vara i huvudsak tillgodosedda. Utskottet föreslår att motion Ju10 samt motionerna Ju11 och Ju369 i nu behandlade delar avslås.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Redovisningens innehåll, punkt 2 (fp)

av Johan Pehrson (fp) och Torkild Strandberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om redovisningens innehåll. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju11 yrkande 1.

Ställningstagande

Avsikten med regeringens årliga redovisning är bl.a. att ge ett underlag för bedömningen av hur berörda myndigheter och domstolar tillämpar de aktuella tvångsmedlen. Redovisningen bör även ha en sådan utförlighet och kvalitet att den kan ligga till grund för framtida överväganden av riksdagen.

Mot bakgrund av de mycket stränga rekvisit som måste vara uppfyllda för att domstol skall tillåta att respektive tvångsmedel används bör en fylligare redovisning av åtgärdernas relevans kunna erhållas. Viktiga upplysningar som i hur många fall berörda förundersökningar leder till fällande dom och i vilken mån brottsrubriceringen vid tillståndsgivning och dom överensstämmer måste framgå av regeringens redovisning. Vidare behöver de inbördes förhållandena mellan de olika tvångsmedlen beskrivas på ett mer ingående sätt.

Det är i och för sig positivt att regeringen arbetar med att förbättra redovisningen. En tydlig och snar förändring av redovisningens innehåll är emellertid nödvändig för att riksdagen skall kunna utföra sin granskningsuppgift. Regeringen bör därför ges i uppdrag att utforma den årliga redovisningen i enlighet med vad vi här har anfört.

2. En samlad integritetsutredning, punkt 3 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Hillevi Engström (m) och Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en samlad integritetsutredning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ju10, 2003/04:Ju11 yrkande 2 och 2003/04:Ju369 yrkande 13.

Ställningstagande

Tvångsmedel, såsom hemlig övervakning eller avlyssning av enskilda och deras meddelanden, innebär ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten. Enligt vår mening måste det finnas en tydlig gräns mellan integritetsskydd och brottsbekämpning. Lagarna måste vara så klara och tydliga att man med en rimlig grad av säkerhet kan förutse vad som blir resultatet när de tillämpas. Vidare måste den samlade effekten av en åtgärd alltid vägas mot eventuellt integritetsintrång och en bedömning göras av om åtgärden är rimlig.

Det är i och för sig positivt att regeringen nu avser att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som skall få i uppdrag att bl.a. kartlägga och analysera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet. Regeringen har emellertid lämnat liknande besked vid tidigare tillfällen utan att några åtgärder har vidtagits. Enligt vår mening bör regeringen därför ges i uppdrag att omgående, utan ytterligare tidsutdräkt, tillsätta aviserad kommitté.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2003/04:36 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2002.

Följdmotioner

2003/04:Ju10 av Peter Althin m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skyndsamt tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdraget att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet.

2003/04:Ju11 av Torkild Strandberg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad redovisning av tillämpningen av de aktuella tvångsmedlen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att snarast tillsätta en heltäckande integritetsutredning i form av en parlamentarisk kommitté.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:Ju369 av Beatrice Ask m.fl. (m):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om redovisning och analys av utvecklingen avseende hänsyn till den personliga integriteten.